# YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

9 päivänä marraskuuta 1999 *

Asiassa C-365/97,

**Euroopan yhteisöjen komissio,** asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies P. Stancanelli, avustajanaan asianajaja M. Merola, Rooma, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies C. Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

kantajana,

vastaan

**Italian tasavalta,** asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riita-asioiden osaston osastopäällikkö, professori U. Leanza, avustajanaan valtion-asiamies P. G. Ferri, prosessiosoite Luxemburgissa Italian suurlähetystö, 5 rue Marie-Adélaïde,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen sekä jätteistä 15 päivänä heinä-

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

kuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/442/ETY (EYVL L 194, s. 39), 4 ja 5 artiklan, 7 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan ja 10 artiklan tai muiden vastaavien säännösten, sellaisina kuin ne ovat muutettuina 18.3.1991 annetulla neuvoston direktiivillä 91/156/ETY (EYVL L 78, s. 32), mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole pannut täysin ja moitteettomasti täytäntöön kyseistä direktiiviä San Roccon uoman alueella,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward ja R. Schintgen sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann ja H. Ragnemalm (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: J. Mischo,

kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan asianosaisten 2.3.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 20.4.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

**tuomion**

1 Euroopan yhteisöjen komissio on nostanut EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan (josta on tullut EY 226 artikla) nojalla kanteen, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 22.10.1997 ja jossa yhteisöjen tuomioistuinta vaaditaan toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen sekä jätteistä 5 päivänä heinäkuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/442/ETY (EYVL L 194, s. 39; jäljempänä direktiivi 75/442/ETY), 4 ja 5 artiklan, 7 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan ja 10 artiklan tai muiden vastaavien säännösten, sellaisina kuin ne ovat muutettuina 18.3.1991 annetulla neuvoston direktiivillä 91/156/ETY (EYVL L 78, s. 32; jäljempänä muutettu direktiivi 75/442/ETY), mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole pannut täysin ja moitteettomasti täytäntöön kyseistä direktiiviä San Roccon uoman alueella.

2 Direktiivillä 75/442/ETY pyritään yhdenmukaistamaan jäsenvaltioiden lainsäädäntöä jätteistä huolehtimisen alalla.

3 Direktiivin 75/442/ETY säännökset on korvattu direktiivin 91/156/ETY säännöksillä. Direktiivin 91/156/ETY 1 artiklan mukaan direktiivin 75/442/ETY 1—12 artikla on korvattu 1—18 artiklalla, ja direktiiviin on lisätty liitteet I, II A ja II B. Muutetun direktiivin 75/442/ETY uudet 4, 6, 8 ja 13 artikla vastaavat sisällöltään direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 7 ja 10 artiklaa.

4 Kuten direktiivin 75/442/ETY johdanto-osan perustelukappaleista käy ilmi, direktiivillä pyritään ennen kaikkea ihmisten terveyden ja ympäristön suojele-

miseen jätteiden keräilyn, kuljetuksen, käsittelyn, varastoinnin ja kaatopaikalle sijoittamisen aiheuttamilta haitallisilta vaikutuksilta.

5 Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi direktiivissä 75/442/ETY edellytetään jäsenvaltioiden hyväksyvän tiettyjä säännöksiä.

6 Ensinnäkin direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jätteistä huolehditaan ihmisen terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta sekä erityisesti vesiä, ilmaa, maaperää, kasveja tai eläimiä vaarantamatta ja melu- tai hajuhaittoja tuottamatta sekä maaseutua tai maaseutualueita vahingoittamatta. Muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklassa toistetaan kyseisen säännöksen sisältö, mutta artiklan toisessa kohdassa lisätään, että jäsenvaltioiden on myös toteutettava tarvittavat toimenpiteet jätteiden hylkäämisen, upottamisen tai valvomattoman huolehtimisen estämiseksi.

7 Direktiivin 75/442/ETY 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä toimivaltainen viranomainen tai toimivaltaiset viranomaiset, jotka vastaavat tietyllä alueella jätteistä huolehtimisen suunnittelusta, järjestämisestä, lupamenettelystä ja valvonnasta. Muutetun direktiivin 75/442/ETY 6 artiklassa taas säädetään, että jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä toimivaltainen viranomainen tai toimivaltaiset viranomaiset, jotka vastaavat direktiivin täytäntöönpanosta.

8 Direktiivin 75/442/ETY 7 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen jätteen haltija antaa jätteen yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai yrityksen käsiteltäväksi. Artikla on korvattu muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklalla, jossa säädetään muun muassa, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jokainen jätteen haltija antaa jätteet yksityisen tai julkisen

jätteenkeräilijän tai sellaisen yrityksen käsiteltäväksi, joka suorittaa liitteessä II A tai II B tarkoitettuja toimia.

9 Direktiivin 75/442/ETY 10 artiklassa säädetään, että sen 5 artiklassa mainitut toimivaltaiset viranomaiset valvovat yrityksiä, jotka huolehtivat jätteen kuljetuksesta, keräyksestä, varastoinnista tai sijoittamisesta, sekä yrityksiä, jotka keräävät tai kuljettavat jätteen toisen puolesta. Muutetun direktiivin 75/442/ETY 13 artiklan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on tehtävä määräajoin asianmukaiset tarkastukset laitoksissa tai yrityksissä, jotka suorittavat 9—12 artiklassa tarkoitettuja toimia.

10 Direktiivin 91/156/ETY 2 artiklassa edellytetään, että jäsenvaltiot saattavat direktiivin noudattamisen edellyttämät toimenpiteet voimaan viimeistään 1.4.1993 ja ilmoittavat tästä komissiolle viipymättä.

**Oikeudenkäyntiä edeltävä menettely ja asianosaisten vaatimukset**

11 Komissio osoitti Italian tasavallalle 26.6.1990 virallisen huomautuksen, jossa se totesi Italian jättäneen noudattamatta direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 6, 7 ja 10 artiklan sekä myrkyllisistä ja vaarallisista jätteistä 20 päivänä maaliskuuta

1978 annetun neuvoston direktiivin 78/319/ETY (EYVL L 84, s. 43) 5, 6, 9, 12 ja 15 artiklan mukaisia velvollisuuksiaan.

12 Italian ympäristöministeriö toimitti 28.1.1992 päivätyssä kirjeessään komissiolle seuraavat tiedot:

— on käynyt ilmi, että alueen toisesta poliklinikasta peräisin olevien biologisten ja kemiallisten aineiden on annettu järjestelmällisesti valua San Roccon laaksoon, mikä on aiheuttanut vakavaa vaaraa alueen tietyissä osissa asuvalle väestölle;

— samassa laaksossa on todettu vakavia hydrogeologisia ongelmia, jotka johtuvat tuffikivilouhoksista;

— yhtä tuffikivilouhoksista on aiemmin käytetty laittomana kaatopaikkana;

— kyseiselle louhokselle asetettiin käyttökielto 8.5.1990, mutta louhosta käytettiin uudelleen kaatopaikkana toukokuussa 1991. Toimiluvan haltijaa vastaan on tästä syystä aloitettu rikosoikeudenkäynti, joka on edelleen vireillä.

13 Koska komissio ei ollut saanut ilmoitusta Italian tasavallan täytäntöönpanotoimenpiteistä ympäristöolosuhteiden palauttamiseksi ennalleen San Roccon laaksossa, se lähetti 5.7.1996 Italian hallitukselle perustellun lausunnon, jossa se

katsoi, ettei Italian tasavalta ole noudattanut direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 6, 7 ja 10 artiklan sekä direktiivin 78/319/ETY 5, 6, 12 ja 15 artiklan mukaisia velvoitteitaan San Roccon uoman alueella seuraavista syistä:

— se on direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ja direktiivin 78/319/ETY 5 artiklan vastaisesti jättänyt toteuttamatta tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että jätteistä huolehdittaisiin ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta sekä erityisesti vesiä, ilmaa, maaperää, kasveja tai eläimiä vaarantamatta, melu- tai hajuhaittoja tuottamatta ja maaseutua tai maaseutualueita vahingoittamatta;

— direktiivin 75/442/ETY 5 artiklan ja direktiivin 78/319/ETY 6 artiklan mukaisesti nimetyt toimivaltaiset viranomaiset eivät ole vastanneet edellytetyllä tavalla jätteistä huolehtimisen suunnittelusta, järjestämisestä, lupamenettelystä ja valvonnasta kyseisellä alueella, mikä on vastoin edellä mainittujen direktiivien säännöksiä;

— direktiivin 75/442/ETY 5 artiklan ja direktiivin 78/319/ETY 6 artiklan mukaisesti nimetyt toimivaltaiset viranomaiset eivät ole laatineet suunnitelmaa ja ohjelmaa jätteiden hävittämiseksi, mikä on vastoin direktiivin 75/442/ETY 6 artiklaa ja direktiivin 78/319/ETY 12 artiklaa;

— toimivaltaiset viranomaiset eivät ole edellytetyllä tavalla valvoneet yrityksiä, jotka huolehtivat jätteen kuljetuksesta, keräyksestä, varastoinnista tai sijoittamisesta sekä yrityksiä, jotka keräävät tai kuljettavat jätteen toisen

puolesta, mikä on vastoin direktiivin 75/442/ETY 10 artiklaa ja direktiivin 78/319/ETY 15 artiklaa;

— Italian tasavalta ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä, jotta San Roccon uomassa sijaitsevan, aiemmin laittomana kaatopaikkana käytetyn tuffikivilouhoksen haltija antaa jätteet yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai yrityksen käsiteltäviksi, mistä syystä se on rikkonut direktiivin 75/442/ETY 7 artiklan ensimmäistä luetelmakohtaa.

14 Komissio sai Italian tasavallalta 2.1.1997 ilmoituksen, jossa sille annettiin tiedoksi Campanian alueen ympäristönhoitoa koskeva suunnitelma. San Roccon laakso sijaitsee kyseisellä alueella.

15 Italian tasavalta ilmoitti myöhemmin 21.4.1997 päivätyllä kirjeellään komissiolle ympäristöministeriön tiedonannosta, jossa mainittiin useita aloitteita San Roccon laakson ympäristöolosuhteiden palauttamiseksi ennalleen. Tiedonannossa täsmennettiin muun muassa seuraavat seikat:

— Napolin kunta oli yhdessä provinssin ympäristöhallinnon kanssa hyväksynyt tarvittavat toimenpiteet, joilla valvottaisiin mahdollisia laittomia jätepäästöjä San Roccon laaksoon.

— San Roccon laakson yläosassa sijaitseva, useamman kerran laittomana kaatopaikkana käytetty louhos oli asetettu uudelleen käyttökieltoon syyskuussa 1996.

— Alueen toisen poliklinikan jätevedet ohjattaisiin jatkossa lopullisesti kunnan viemäriverkostoon.

— Paikallisviranomaiset olivat hyväksyneet kuuden yksityisen kaatopaikan sulkemista koskevat toimenpiteet.

— Napolin kunnan viemäröintiyksikkö oli osallistunut useamman kerran jätteiden hävittämiseen sekä uoman pysyvään valvontaan ja puhdistamiseen.

— Erityinen asiantuntijakomitea oli nimetty suunnittelemaan hanketta uoman täydelliseksi puhdistamiseksi niin geomorfologiselta ja vesistölliseltä kuin terveydelliseltä kannalta.

16 Komissio teki näiden tietojen perusteella tarkastuksia arvioidakseen ilmoitettujen aloitteiden vaikutuksia San Roccon laakson ympäristöolosuhteisiin. Tämän jälkeen se sai tiedon Napolin kunnanhallituksen 10.3.1997 tekemästä päätöksestä, josta käyvät ilmi seuraavat seikat:

— San Roccon uoman vesistön puhdistaminen oli tehtävä viipymättä. Uoman saastuminen näytti edenneen entisestään sen jälkeen kun siihen oli päästetty uusia jätevesiä.

— Hydraulista puhdistamista koskeva hanke voitiin hyväksyä vain sellaisen monitahoisemman päätöksen yhteydessä, jolla pyrittäisiin ratkaisemaan lopullisesti kaikki kyseisen alueen ympäristöongelmat.

— Tätä varten oli perustettu viranomaisista riippumaton asiantuntijaryhmä, ja sen tärkeimpänä tehtävänä olisi määrittää ympäristön tilan tervehdyttämistä koskevat suuntaviivat, joiden perusteella kunnan tekninen virasto voisi laatia San Roccon laakson vesistön puhdistamista koskevan lopullisen suunnitelman.

17 Komissio arvioi, että Italian tasavalta ei ollut hyväksynyt tai toteuttanut kaikkia toimenpiteitä perustellussa lausunnossa sille ilmoitettujen ongelmien ratkaisemiseksi, ja nosti tämän kanteen.

18 Komissio on kannekirjelmässään luopunut direktiivin 78/319/ETY rikkomista koskevasta väitteestään, koska direktiivi on kumottu. Lisäksi se on katsonut, että direktiivin 75/442/ETY 6 artiklan mukaista suunnitelmaa ja ohjelmaa jätteiden hävittämiseksi koskeva velvollisuus, johon se oli vedonnut perustellussa lausunnossa, on täytetty komissiolle 2.1.1997 toimitetun ympäristönhoitosuunnitelman johdosta.

19 Komissio on kuitenkin muilta osin pysynyt kanteessaan.

20 Italian hallitus vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin jättää kanteen tutkimatta tai hylkää kanteen perusteettomana ja velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

## Kanteen tutkittavaksi ottaminen

21 Italian hallitus toteaa ensinnäkin, että 26.6.1990 päivätyssä virallisessa huomautuksessa esitetty väite ei ollut riittävän selkeä, jotta se olisi kyennyt puolustautumaan sitä vastaan riittävällä tavalla.

22 Komissio taas katsoo, että virallisessa huomautuksessa on yksilöity riittävän täsmällisesti Italian hallitukseen kohdistettu väite jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä, koska siinä viitataan San Roccon laakson yläpuolelta peräisin olevien jätteiden kontrolloimattomista päästöistä johtuvaan saastumiseen sekä sellaisten toimien puuttumiseen, jotka ovat direktiivin 75/442/ETY mukaan tarpeen jätteistä huolehtimisen suunnittelemiseksi, järjestämiseksi ja valvomiseksi. Komissio täsmentää lisäksi, että se oli jo 15.12.1988 päivätyssä kirjeessään pyytänyt Italian hallitusta esittämään huomautuksensa San Roccon ympäristöolosuhteista. Viralliseen huomautukseen annetusta vastauksesta käy komission mukaan ilmi, että Italian hallitus oli täysin kyennyt käyttämään puolustautumisoikeuksiaan, koska se oli vastannut kohta kohdalta esitettyihin väitteisiin eikä se ollut tässä yhteydessä vedonnut väitteiden yleisluonteisuuteen.

23 Aluksi on syytä huomauttaa, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan komission jäsenvaltiolle esittämässä virallisessa huomautuksessa ja sittemmin komission antamassa perustellussa lausunnossa rajataan oikeudenkäynnin kohde, jota ei sen jälkeen voida enää laajentaa. Se, että asianomaisella jäsenvaltiolla on mahdollisuus esittää huomautuksensa, muodostaa perustamissopimuksen tarkoituksen mukaisen olennaisen takeen, vaikka jäsenvaltio päättäisi olla käyttämättä tätä mahdollisuutta, ja tämän takeen huomioon ottaminen on olennainen menettelymääräys jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen toteamista koskevassa menettelyssä. Tämän vuoksi perustellun lausunnon ja komission kanteen on nojauduttava oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aloittavassa virallisessa huomautuksessa esiin tuotuihin perusteisiin (asia C-191/95, komissio v. Saksa, tuomio 29.9.1998, Kok. 1998, s. I-5449, 55 kohta).

24 Koska jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva tuomio saattaa luoda perustan velvollisuudelle, joka jäsenvaltion on täytettävä siitä syystä, että

se on laiminlyönyt jäsenyysvelvoitteensa (ks. asia C-29/90, komissio v. Kreikka, tuomio 18.3.1992, Kok. 1992, s. I-1971, 12 kohta), ja koska kyse on edellytyksestä, jonka on täytyttävä, jotta kanne voidaan nostaa EY:n perustamissopimuksen 171 artiklan (josta on tullut EY 228 artikla) nojalla, jäsenvaltiolla on ehdottomasti oltava oikeudenkäyntiä edeltävän menettelyn aikana tilaisuus vastata väitteisiin, joita komissio on siihen kohdistanut.

25 Tämä edellytys ei kuitenkaan merkitse sitä, että virallisessa huomautuksessa esitettyjen perusteiden sekä perustellun lausunnon ja kanteen perustelujen pitäisi aina olla täysin yhteneviä, kun oikeudenkäynnin kohdetta ei ole laajennettu tai muutettu vaan sitä vastoin ainoastaan supistettu (em. asia komissio v. Saksa, tuomion 56 kohta).

26 Vaikka perustamissopimuksen 169 artiklassa tarkoitetussa perustellussa lausunnossa on esitettävä johdonmukaisesti ja yksityiskohtaisesti ne syyt, joiden vuoksi komissio päätyi siihen käsitykseen, että kyseinen jäsenvaltio on jättänyt noudattamatta perustamissopimuksen mukaan sille kuuluvaa velvoitetta, viralliselle huomautukselle ei voida asettaa yhtä ankaria täsmällisyysvaatimuksia, koska se voi välttämättäkin olla vain alustava, suppea esitys näistä perusteista. Mikään ei siis estä komissiota täsmentämästä perustellussa lausunnossa jo virallisessa huomautuksessa yleisluonteisemmin esiin tuomiaan perusteita (em. asia komissio v. Saksa, tuomion 54 kohta).

27 Nyt käsiteltävässä asiassa on aiheellista todeta, että virallinen huomautus on täyttänyt oikeuskäytännössä esitetyn täsmällisyysvaatimuksen, koska jäsenyysvelvollisuuden noudattamatta jättämisen yksilöiminen ja sen arvioiminen sellaiseksi, joka saattaa olla direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 6, 7 ja 10 artiklan vastainen, on antanut Italian tasavallalle riittävät puolustautumismahdollisuudet.

28 Ensimmäinen oikeudenkäyntiväite on siten hylättävä perusteettomana.

29 Toiseksi Italian hallitus väittää, että perusteltu lausunto ja kannekirjelmä eroavat toisistaan, mistä syystä kanne on hylättävä. Perustellussa lausunnossa esitetyt väitteet koskevat Italian hallituksen mukaan ainoastaan direktiiviä 75/442/ETY, kun taas kannekirjelmässä viitataan myös muutetun direktiivin 75/442/ETY säännöksiin.

30 Tässä yhteydessä Italian hallitus korostaa, että perustellun lausunnon ja kannekirjelmän välistä eroa ei voida perustella vetoamalla siihen, että direktiiviä 75/442/ETY on muutettu menettelyn aikana, koska muutos on tehty kolme vuotta ennen perustellun lausunnon tiedoksi antamista. Komissio ei siten voinut perusteltua lausuntoa laatiessaan tarkoituksella sivuuttaa sitä seikkaa, että direktiivi 75/442/ETY ei alkuperäisessä muodossaan ollut enää 1.4.1993 alkaen voimassa. Koska perusteltu lausunto on muotoiltu siten, että siinä viitataan yksinomaan direktiivin 75/442/ETY säännöksiin, Italian hallituksen mukaan myös säännösten rikkomista koskeva väite on rajattava samalla tavoin koskemaan ainoastaan ennen 1.4.1993 tapahtuneita tosiseikkoja.

31 Komissio huomauttaa, että jäsenvaltioille alun perin direktiivissä 75/442/ETY asetetut velvollisuudet, jotka ovat sisällöllisesti samat kuin muutetussa direktiivissä 75/442/ETY, ovat uudessa säännöksessä aiempaa yksityiskohtaisemmat ja ankarammat. Direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 7 ja 10 artiklassa säädetyt velvollisuudet on komission mukaan täysin vahvistettu muutetussa direktiivissä 75/442/ETY. San Roccon laakson ympäristöolosuhteita on siten tästäkin syystä pidettävä uusien säännösten vastaisina. Vaikka sovellettavaan lainsäädäntöön on menettelyn aikana tehty muutoksia, tämän perusteella ei voida päätellä, että komissio on muuttanut Italian tasavaltaan kohdistamiaan väitteitä.

32 Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, että yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisesti nostetun kanteen ollessa kyseessä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä on arvioitava sellaisen yhteisön lainsäädännön perusteella, joka oli voimassa

komission kyseiselle jäsenvaltiolle perustellun lausunnon noudattamista varten asettaman määräajan päättymiseen asti (asia C-61/94, komissio v. Saksa, tuomio 10.9.1996, Kok. 1996, s. I-3989, 42 kohta).

33 Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa virallinen huomautus on lähetetty 26.6.1990. Direktiivin 75/442/ETY muuttamisesta annettu direktiivi 91/156/ETY on hyväksytty 18.3.1991. Jäsenvaltioiden oli pantava direktiivi täytäntöön viimeistään 1.4.1993.

34 Perustellun lausunnon johdanto-osassa viitataan siihen, että direktiiviä 75/442/ETY on muutettu, sekä todetaan erityisesti, että direktiivin 75/442/ETY 4, 5, 7 ja 10 artikla on korvattu muutetun direktiivin 75/442/ETY 4, 6, 7, 9, 10, 12 ja 13 artiklalla, kun taas perustellun lausunnon lausunto-osassa komissio viittaa rikotuiksi väittämiinsä artikloihin pelkästään aiemman numeroinnin mukaisesti. Kannekirjelmässään komissio mainitsee direktiivin 75/442/ETY artiklat ja täsmentää järjestelmällisesti suluissa muutetun direktiivin 75/442/ETY vastaavat säännökset sekä toteaa, että muutetussa direktiivissä "toistetaan olennaisilta osin alkuperäisen direktiivin sisältö".

35 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen säännönmukaisuus on perustamissopimuksessa tarkoitettu olennainen takuu sekä kysymyksessä olevan jäsenvaltion oikeuksien suojelemiseksi että myös sen takaamiseksi, että mahdollisessa riita-asian oikeudenkäynnissä käsiteltävä asia on selkeästi määritelty. Itse asiassa vain oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen säännönmukaisuuden jälkeen yhteisöjen tuomioistuimessa käytävässä vastapuolen kuulemiselle perustuvassa oikeudenkäynnissä yhteisöjen tuomioistuin voi ratkaista, onko jäsenvaltio todella jättänyt noudattamatta jäsenvelvoitteensa, niin kuin komissio on väittänyt (asia C-266/94, komissio v. Espanja, määräys 11.7.1995, Kok. 1995, s. I-1975, 17 ja 18 kohta).

36 Kannekirjelmässä olevat vaatimukset olisi periaatteessa rajattava perustellussa lausunnossa ja virallisessa huomautuksessa esitettyihin väitteisiin jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisestä; jos yhteisön lainsäädäntö kuitenkin muuttuu oikeudenkäyntiä edeltävän vaiheen aikana, komissiolla on oikeus todeta sellaisten velvoitteiden noudattamatta jättäminen, jotka perustuvat direktiivin

alkuperäiseen mutta myöhemmin muutettuun tai kumottuun versioon, jos kyseisen version mukaiset velvoitteet on sisällytetty myös uusiin säännöksiin.

37 Kuten komissio on korostanut, näitä säännöksiä vertailemalla voidaan havaita, että muutetussa direktiivissä 75/442/ETY on tiukennettu tiettyjä direktiivin 75/442/ETY säännöksiä. Jäsenvaltioilla on siten muutetun direktiivin 75/442/ETY nojalla edelleen suurin osa velvoitteista, joita niille asetettiin direktiivissä 75/442/ETY.

38 Vaikkakin on totta, että perustellun lausunnon vaatimukset eivät muodollisesti koske muutetun direktiivin 75/442/ETY säännöksiä, ne kuitenkin mainitaan komission perustellussa lausunnossa esittämien säännösten joukossa (ks. asia C-431/92, komissio v. Saksa, tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2189, 18 kohta).

39 Kanteen kohdetta ei sen sijaan pidä ulottaa sellaisiin muutetun direktiivin 75/442/ETY mukaisiin velvoitteisiin, joita vastaavia velvoitteita ei ole direktiivissä 75/442/ETY, sillä muutoin rikotaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan menettelyn sääntöjenmukaisuutta koskevia olennaisia muotomääräyksiä.

40 Kanne otetaan siten tutkittavaksi, siltä osin kuin se koskee muutetun direktiivin 75/442/ETY mukaisia velvoitteita, joita sovellettiin jo aiemmin direktiivin 75/442/ETY nojalla.

41 Toinen oikeudenkäyntiväite on siten hylättävä perusteettomana.

42 Kolmanneksi Italian hallitus väittää, että komissio on perustanut kanteensa sellaisten uusien tarkastusten tuloksiin, jotka se oli suorittanut kyseiseltä hallitukselta saamansa, 21.4.1997 päivätyn kirjeen jälkeen. Komission olisi Italian hallituksen mukaan tässä tilanteessa pitänyt kanteen nostamisen sijaan aloittaa oikeudenkäyntiä edeltävä vaihe uudelleen.

43 Komissio katsoo, ettei se ole esittänyt Italian hallitusta vastaan uusia väitteitä uusien tarkastusten perusteella. Päinvastoin tarkastukset oli komission mukaan suoritettu pelkästään sen arvioimiseksi, voitiinko toimenpiteillä, jotka Italian hallitus oli antanut tiedoksi perusteltua lausuntoa koskevassa vastauksessaan, tosiasiallisesti palauttaa San Roccon laaksoon ympäristöolosuhteet, jotka vastaavat yhteisön lainsäädäntöä. Komissio totesi kuitenkin, ettei kyseisillä toimenpiteillä voitu kohentaa laakson heikkenevää tilaa.

44 Tältä osin on todettava, että arvioidessaan kanteen nostamisen tarpeellisuutta komissio päätteli perustellun lausunnon hyväksymisen jälkeen suoritettujen tarkastusten sekä kunnanhallituksen päätösten perusteella, ettei Italian hallitus ollut edelleenkään noudattanut kyseistä lausuntoa, edes tätä varten annetun määräajan päätyttyä.

45 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne säilyttää merkityksensä myös siinä tapauksessa, että jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on loppunut määräajan päättymisen jälkeen (ks. mm. asia 103/84, komissio v. Italia, tuomio 5.6.1986, Kok. 1986, s. 1759, 8 kohta; asia 240/86, komissio v. Kreikka, tuomio 24.3.1988, Kok. 1988, s. 1835, 14 kohta ja em. asia komissio v. Kreikka, tuomio 18.3.1992, 12 kohta).

46 Ei kuitenkaan ole yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä arvioida nyt käsiteltävänä olevan kanteen osalta, onko jäsenyysvelvoitteiden väitetty rikkominen loppunut kyseisen määräajan päättymisen jälkeen.

47 Kolmas oikeudenkäyntiväite on siten hylättävä perusteettomana.

48 Neljänneksi Italian hallitus väittää vastauskirjelmässään, että komissio on esittänyt kannekirjelmässään uusia tosiseikkoja tai muotoillut uudelleen tai eri tavoin väitteitään.

49 Tältä osin riittää, kun viitataan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksensa 50—52 kohdassa esittämiin syihin ja todetaan, että komission kannekirjelmässään esittämiä tosiseikkoja ei voida pitää uusina tosiseikkoina tai väitteiden uudenlaisena tai erilaisena muotoiluna.

50 Myös neljäs oikeudenkäyntiväite on siten hylättävä.

51 Kanne otetaan siten kokonaisuudessaan tutkittavaksi, siltä osin kuin se koskee muutetun direktiivin 75/442/ETY mukaisia velvoitteita, joita sovellettiin jo aiemmin direktiivin 75/442/ETY nojalla.

**Pääasia**

*Alustavat kysymykset*

52 Italian hallitus väittää aluksi, että kanteellaan komissio on pyrkinyt suojelemaan ympäristöä suoraan sen sijaan, että se olisi tyytynyt perustamissopimuksen

169 artiklan mukaisesti pelkästään valvomaan direktiivin 75/442/ETY saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä. Komission kanne ei siten Italian hallituksen mukaan perustu lainkaan perustamissopimukseen, sillä perustamissopimuksen 169 artiklan mukaan komission tehtävänä on valvoa ainoastaan direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä sekä sellaisia säännösten ja määräysten antamiseen perustuvia tai hallinnollisia keinoja, joita jäsenvaltio on käyttänyt tämän tarkoituksen saavuttamiseksi.

53 Lisäksi asiassa C-236/92, Comitato di coordinamento per la difesa della cava ym., 23.2.1994 annetun tuomion (Kok. 1994, s. I-483) mukaan olisi erotettava toisistaan direktiivin 75/442/ETY 4 artiklassa ohjelmanluonteisesti määritellyt tavoitteet, joihin jäsenvaltioiden on pyrittävä, sekä toisaalta velvoitteet, joita niiden on noudatettava.

54 Italian hallituksen mukaan ei voida päätellä, että periaatteessa aina kun käytännön tilanne ei ole yhdenmukainen kyseissä säännöksessä vahvistettujen tavoitteiden kanssa, kyse on automaattisesti direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan mukaisten velvoitteiden noudattamatta jättämisestä.

55 Italian hallitus väittää myös, että perustamissopimuksen 169 artiklan mukaan jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevan kanteen on kohdistuttava valtion alueen huomattavaan osaan, joka määritellään direktiivissä esitettyjen tavoitteiden valossa. San Roccon laakson alueellinen ulottuvuus ei sen mukaan ole riittävä, jotta sen perusteella voitaisiin nostaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne Italian tasavaltaa vastaan.

56 Tältä osin komissio vastaa, että sen tehtävänä ei ole pelkästään valvoa sitä, että direktiivit saatetaan osaksi kunkin valtion oikeusjärjestystä, vaan myös varmistaa, että kyseisten direktiivien mukaiset tavoitteet saavutetaan käytännössä ja

moitteettomasti jäsenvaltioissa, jotka ovat asiassa tulosvastuullisia (ks. asia C-45/91, komissio v. Kreikka, tuomio 7.4.1992, Kok. 1992, s. I-2509).

57 Siltä osin kuin Italian hallitus väittää, että San Roccon laakson alueellinen ulottuvuus ei ole riittävä, jotta sen perusteella voitaisiin nostaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskeva kanne Italian tasavaltaa vastaan, komissio toteaa, että perustamissopimuksen 169 artiklassa ei vahvisteta alueellista vähimmäiskokoa, jonka olisi ylityttävä, jotta komissio voisi puuttua asiaan ja todeta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen.

58 Aluksi on syytä muistuttaa, että EY:n perustamissopimuksen 155 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa (josta on tullut EY 211 artiklan ensimmäinen luetelmakohta) komissiolle annetaan yleinen tehtävä huolehtia siitä, että perustamissopimuksen määräyksiä sekä toimielinten sen nojalla antamia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan.

59 Kyseisen määräyksen sekä perustamissopimuksen 169 artiklan nojalla komission tehtävänä on yhteisön yleisen edun vuoksi viran puolesta huolehtia siitä, että jäsenvaltiot noudattavat perustamissopimusta ja toimielinten perustamissopimuksen nojalla antamia määräyksiä, ja saada vahvistetuksi niistä johtuvien velvollisuuksien mahdolliset noudattamatta jättämiset, jotta ne lopetetaan (asia 167/73, komissio v. Ranska, tuomio 4.4.1974, Kok. 1974, s. 359, 15 kohta ja em. asia komissio v. Saksa, tuomio 11.8.1995, 21 kohta).

60 Ottaen huomioon komission aseman perustamissopimuksen noudattamisen valvojana, komissio voi pyytää Euroopan yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan sellaisen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämisen, joka koskee direktiivin osoittaman tavoitteen saavuttamatta jättämistä yksittäistapauksessa (em. asia komissio v. Saksa, tuomio 11.8.1995, 22 kohta).

61 Nyt käsiteltävässä asiassa komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta on rikkonut direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan mukaisen

velvollisuutensa, jonka mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jätteistä huolehditaan ihmisen terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta sekä erityisesti vesiä, ilmaa, maaperää, kasveja tai eläimiä vaarantamatta ja melu- tai hajuhaittoja tuottamatta sekä maaseutua tai maaseutualueita vahingoittamatta. Muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa toistetaan kyseisen säännöksen sisältö.

62 Siltä osin kuin on kyse ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen esittämästä lähtökohtaolettamasta, jonka mukaan direktiivissä 75/442/ETY edellytetään jäsenvaltioilta sellaisten toimenpiteiden toteuttamista, joilla edistetään jätteiden vähentämistä, kierrätystä ja muuntamista muttei niinkään niiden sijoittamista kaatopaikalle, on totta, että yhteisöjen tuomioistuin on todennut em. asiassa Comitato di coordinamento per la difesa della cava ym., että direktiivin 75/442/ETY 4 artikla ei synnytä yksittäisille henkilöille oikeuksia, joita kansallisten tuomioistuinten on suojattava.

63 Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin selvitettävä, onko muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimäistä kohtaa tulkittava siten, että siinä asetetaan väitetyllä tavalla kyseinen velvollisuus, ja onko tämä velvollisuus otettu huomioon tietyssä käytännön tilanteessa. Tämä kysymys ei esiinny välittömän oikeusvaikutuksen yhteydessä, sillä yksityiset voivat valtiota vastaan vedota täytäntöönpanemattoman direktiivin ehdottomiin, riittävän selkeisiin ja täsmällisiin säännöksiin (em. asia komissio v. Saksa, tuomio 11.8.1995, 26 kohta).

64 Direktiivin 75/442/ETY 4 artiklassa, jossa toistettiin olennaisilta osin saman direktiivin johdanto-osan kolmas perustelukappale, säädettiin direktiivin olennaisesta tavoitteesta eli ihmisten terveyden ja ympäristön suojelemisesta jätteiden keräilyn, kuljetuksen, käsittelyn, varastoinnin ja kaatopaikalle sijoittamisen aiheuttamilta haitallisilta vaikutuksilta; jäsenvaltioiden oli noudatettava tätä tavoitetta täyttäessään erityisiä velvoitteitaan, joita olivat direktiivin 75/442/ETY 5—11 artiklan mukaiset jätteistä huolehtimisen suunnittelu, järjestäminen, lupamenettely ja valvonta (ks. yhdistetyt asiat 372/85, 373/85 ja 374/85, Traen

ym., tuomio 12.5.1987, Kok. 1987, s. 2141, 9 kohta ja em. asia Comitato di coordinamento per la difesa della cava ym., tuomion 12 kohta).

65 Jäsenvaltiot saattoivat kuitenkin direktiivin 75/442/ETY 4 artiklassa niiltä edellytettyjen "tarvittavien toimenpiteiden" yhteydessä asettaa toimijoille vaatimuksia, joista ei ollut säädetty direktiivin muissa säännöksissä, varmistaakseen direktiivin olennaisen tavoitteen toteutumisen (ks. vastaavasti em. asia Traen ym., tuomion 13 kohta).

66 Muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisessä kohdassa säädetään, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että jätteet hyödynnetään tai niistä huolehditaan vaarantamatta ihmisten terveyttä ja käyttämättä menettelyjä tai menetelmiä, joista voi aiheutua vahinkoa ympäristölle ja erityisesti, että ei vaaranneta vesiä, ilmaa, maaperää ja kasveja sekä eläimiä eikä tuoteta melu- tai hajuhaittoja eikä vahingoiteta haitallisesti maaseutua tai erityisalueita.

67 Säännöksessä ei täsmennetä, minkälaisia toimenpiteiden on käytännössä oltava, jotta varmistetaan, että jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta, vaan se sitoo jäsenvaltioita saavutettavan tavoitteen osalta jättäen näille harkintavaltaa arvioida kyseisten toimenpiteiden tarpeellisuutta.

68 Ei siten ole periaatteessa mahdollista päätellä automaattisesti, että aina silloin kun käytännön tilanne ei ole yhdenmukainen kyseissä säännöksessä vahvistettujen tavoitteiden kanssa, jäsenvaltio on välttämättä jättänyt noudattamatta muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen velvollisuutensa huolehtia jätteistä ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta. Tällaisen tilanteen jatkuminen voi kuitenkin osoittaa,

että jäsenvaltiot ovat ylittäneet säännöksessä niille annetun harkintavallan, erityisesti jos ympäristön tila heikkenee huomattavasti pitkällä aikavälillä toimivaltaisten viranomaisten puuttumatta asiaan.

69 Siltä osin kuin on kyse jäsenyysvelvoitteiden väitetyn noudattamatta jättämisen alueellisesta ulottuvuudesta, se seikka, että komission kanteessa tyydytään väittämään, että Italian tasavalta on laiminlyönyt velvollisuutensa toteuttaa tarvittavat toimenpiteet pelkästään San Roccon laakson alueella, ei vaikuta jäsenyysvelvoitteiden mahdollisen noudattamatta jättämisen toteamiseen.

70 Muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisen velvollisuuden laiminlyönnin seuraukset saattavat nimittäin jo velvollisuuden luonteen vuoksi vaarantaa ihmisten terveyden ja vahingoittaa ympäristöä, vaikka vain rajallisella alueella jäsenvaltiota, mistä oli kyse myös edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Kreikka 7.4.1992 annetussa tuomiossa.

71 Italian hallituksen tässä yhteydessä esittämiä väitteitä on siten pidettävä perusteettomina.

*Ensimmäinen väite*

72 Ensimmäisen väitteensä yhteydessä komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan mukaista velvoitettaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että jätteistä huolehditaan vaarantamatta ihmisten terveyttä ja käyttämättä menettelyjä tai menetelmiä, joista voi aiheutua vahinkoa ympäristölle, ja erityisesti, että ei vaaranneta

vesiä, ilmaa, maaperää ja kasveja sekä eläimiä eikä tuoteta melu- tai hajuhaittoja eikä vahingoiteta haitallisesti maaseutua tai erityisalueita. Vaikuttaa siltä, että väite on kohdistettu pääasiassa jätteiden päästämiseen San Roccon laaksossa virtaavaan veteen.

73 Kyseiset viranomaiset ovat myöntäneet, että alueen toisesta poliklinikasta peräisin olevien biologisten ja kemiallisten aineiden on annettu valua San Roccon laaksossa virtaavaan veteen.

74 Italian hallitus väittää, että muutetun direktiivin 75/442/ETY 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan iv alakohdan mukaan kyseistä direktiiviä ei sovelleta "jätevesiin, lukuun ottamatta nestemäistä jätettä". Oikeudenkäyntiä edeltävässä vaiheessa ei ole esitetty väitteitä direktiivin 75/442/ETY tai muutetun direktiivin 75/442/ETY soveltamisalan riitauttamiseksi; kyseinen hallitus kuitenkin väittää, että komissio ei ole esittänyt lainkaan näyttöä osoittaakseen, että saastuminen johtuisi jätevesipäästöjen sijaan muiden jätteiden järjestelmällisistä päästöistä.

75 Kuten tämän tuomion 54 kohdassa on todettu, Italian hallitus tyytyy vastineessaan väittämään komission automaattisesti päätelleen San Roccon laaksossa vallinneiden ympäristöolosuhteiden perusteella, että muutetun direktiivin 75/442/ETY mukaiset velvollisuudet on laiminlyöty.

76 Vastauskirjelmässään komissio toteaa saamiensa tietojen osoittavan, että ympäristön tilan heikkeneminen San Roccon laaksossa ei johdu ainoastaan hydro-

geologisesta heikkenemisestä ja jätevesipäästöistä ja että laakson saastuttaneita biologisia ja kemiallisia aineita ei voida rinnastaa jätevesiin.

77 Komissio ilmoittaa, ettei sillä ole käytössään tarkastajia, jotka voisivat suorittaa tarkastuksen paikan päällä, mistä syystä sen on nojauduttava omissa tarkastuksissaan tietoihin, joita jäsenvaltioiden viranomaiset sille toimittavat.

78 Aluksi on korostettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen 169 artiklan mukaisessa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevassa menettelyssä komission on näytettävä toteen jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen (asia 96/81, komissio v. Alankomaat, tuomio 25.5.1982, Kok. 1982, s. 1791, 6 kohta).

79 On siten tarkasteltava, onko komissio osoittanut oikeudelliselta kannalta riittävällä tavalla, että San Roccon laaksoon päästetyt jätteet eivät koostuneet ainoastaan jätevesistä ja että Italian hallitus ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta.

80 Väitteen ensimmäiseen, jätepäästöjä koskevaan osaan liittyen on aluksi syytä todeta järjestysviranomaisten ekologisen toimintaryhmän (Nucleo Operativo Ecologico dei Carabinieri) paikan päällä suorittamissa tutkimuksissa vahvistuneen, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen päästetyt biologiset ja kemialliset aineet todellakin vaaransivat uoman lähellä asuvien ihmisten terveyden ja vahingoittivat ympäristöä, mitä Italian hallituskaan ei ole kiistänyt.

81 Italian hallitus ei komission viralliseen huomautukseen antamassaan, 28.1.1992 päivätyssä vastauksessa kiistä sitä, että alueen toisesta poliklinikasta peräisin

olevien biologisten ja kemiallisten jätteiden on annettu valua San Roccon laaksoon.

82 Toimintaryhmä suoritti ympäristöministeriön määräyksestä paikan päällä tarkastuksen, jossa todettiin, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen sekoittui sekä sadevettä että jätteitä, jotka olivat peräisin sairaaloista, yhdeltä klinikalta ja muista laitoksista, joita ei voitu yksilöidä San Roccon jokilaakson laajuudesta ja vaikeakulkuisuudesta johtuen.

83 Tätä päätelmää tukee Napolin kunnan suorittama tutkimus, joka on tuotu esiin parlamentissa 20.2.1991 tehdyssä kysymyksessä nro 4-24226, jonka yhteydessä kävi ilmi, että toisesta poliklinikasta peräisin olevien biologisten ja kemiallisten jätteiden on annettu valua San Roccon laaksoon.

84 Komissio on siten esittänyt riittävästi näyttöä siitä, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen on annettu valua biologisia ja kemiallisia jätteitä.

85 On myös syytä todeta, että on ennen kaikkea kansallisten viranomaisten tehtävä suorittaa tarpeelliset tarkastukset paikan päällä lojaalin yhteistyön hengessä EY:n perustamissopimuksen 5 artiklassa (josta on tullut EY 10 artikla) jäsenvaltioille määrätyn velvollisuuden mukaisesti eli auttaakseen komissiota toteuttamaan yleistä tehtäväänsä huolehtia siitä, että perustamissopimuksen määräyksiä sekä toimielinten sen nojalla antamia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan.

86 Koska nyt käsiteltävässä asiassa tarkastuksista oli määrännyt ympäristöministeriö, Italian tasavallan tehtävänä on riitauttaa aineellisesti ja yksityiskohtaisesti

komission esittämät tiedot ja osoittaa, että direktiivin 2 artiklan 1 kohdan b alakohdan iv alakohdassa säädetyt edellytykset oli kyseisessä tapauksessa täytetty eli että ainoastaan jätevesien oli annettu valua San Roccon laaksoon.

87 Koska Italian hallitus ei ole esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle mitään tietoja asiasta, komission väitettä siitä, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen on päästetty jätteitä, on pidettävä toteen näytettynä.

88 Siltä osin kuin on kyse väitteen toisesta osasta eli "tarvittavien toimenpiteiden" toteuttamisesta, asiakirja-aineistosta käy ilmi, että komissio on jo 15.12.1988 kiinnittänyt Italian viranomaisten huomion San Roccon laaksossa virtaavan veden ympäristölliseen tilaan.

89 On myös huomautettava, että jäsenyysvelvoitteiden väitettyä noudattamatta jättämistä on arvioitava sen määräajan valossa, jonka komissio on antanut Italian hallitukselle perustellun lausunnon edellyttämien toimenpiteiden toteuttamiseksi; tämä määräaika päättyi 5.9.1996.

90 Ei kuitenkaan ole kiistetty, että kyseinen jäsenvaltio on laiminlyönyt toteuttaa sille asetetun määräajan kuluessa tarvittavat toimenpiteet varmistaakseen, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen päästetyistä jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta.

91 Koska Italian hallitus ei ole esittänyt vastakkaista näyttöä, on todettava, että komissio on osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että toimivaltaiset viranomaiset ovat pitkän ajan laiminlyöneet tarvittavien toimenpiteiden toteuttamisen sen varmistamiseksi, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen

päästetyistä jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta.

92 Kuten tämän tuomion 46 kohdassa on huomautettu, yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei ole arvioida nyt käsiteltävänä olevan kanteen osalta, onko jäsenyysvelvoitteiden väitetty rikkominen loppunut kyseisen määräajan jälkeen niiden toimenpiteiden johdosta, jotka Italian tasavalta on antanut komissiolle tiedoksi, taikka komission myöhemmin suorittamien tarkastusten tai 10.3.1997 tehtyjen Napolin kunnanhallituksen päätösten perusteella.

93 Komission ensimmäistä väite muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan rikkomisesta on siten perusteltu, siltä osin kuin se koskee San Roccon laaksossa virtaavaan veteen päästettyjä jätteitä.

*Toinen väite*

94 Komissio väittää toiseksi, että Italian tasavalta on rikkonut muutetun direktiivin 75/442/ETY 6 artiklaa, koska toimivaltaiset viranomaiset eivät ole vastanneet edellytetyllä tavalla jätteistä huolehtimisen suunnittelusta, järjestämisestä, lupamenettelystä ja valvonnasta kyseisellä alueella. Tästä on komission mukaan osoituksena myös se, että San Roccon laakso on edelleen saastuneessa tilassa, mikä johtuu jätteiden valumisesta veteen ja laittoman kaatopaikan olemassaolosta.

95 Komissio muistuttaa, että laittomalle kaatopaikalle oli edelleen vastaanotettu jätteitä vuonna 1990 asetetusta käyttökiellosta huolimatta, sillä Italian hallituksen vastauksesta perusteltuun lausuntoon käy ilmi, että kyseinen kaatopaikka

asetettiin syyskuussa 1996 uudelleen käyttökieltoon. Tämä osoittaa komission mukaan selvästi toteutettujen toimenpiteiden tehottomuuden. Toisaalta käyttökieltoa koskevat toimenpiteet ovat riittämättömiä siitä syystä, että muutetussa direktiivissä 75/442/ETY jäsenvaltioille asetetun tulosvastuun vuoksi Italian tasavallan ei olisi pitänyt pelkästään rangaista väärinkäytöksistä vaan myös tervehdyttää yhteisön oikeuden mukaisesti kyseisen alueen ympäristöllinen tila.

96 Italian hallituksen mukaan toinen väite ei ole perusteltu. Ensinnäkin säännöksissä, joihin viitataan, säädetään sen mukaan ainoastaan velvollisuudesta nimetä jätehuoltoon liittyvistä hallinnollisista tehtävistä vastaavat viranomaiset. Italian tasavalta on täyttänyt tämän velvollisuuden saattamalla direktiivin 75/442/ETY osaksi kansallista lainsäädäntöään. Toiseksi väitetyn velvollisuuden noudattamista ei Italian hallituksen mukaan pitäisi arvioida yhden yksittäistapauksen perusteella. Lisäksi se katsoo, että komissio pyrkii osoittamaan jäsenyysvelvollisuuksien noudattamatta jättämisen viittaamalla seikkoihin, joita se ei ole näyttänyt toteen.

97 Koska yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että Italian tasavalta ei ole noudattanut muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan mukaisia velvoitteitaan, siltä osin kuin on kyse jätteiden päästämisestä San Roccon laaksossa virtaavaan veteen, ei ole tarpeen lausua siitä, ovatko toimivaltaiset viranomaiset laiminlyöneet myös muutetun direktiivin 6 artiklan mukaisen velvollisuutensa valvoa jätteistä huolehtimista, sillä jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättäminen on jo todettu ensimmäistä väitettä tarkasteltaessa.

98 Siltä osin kuin on kyse sen selvittämisestä, ovatko toimivaltaiset viranomaiset laiminlyöneet velvollisuutensa, joka koskee jätteistä huolehtimisen suunnittelua, järjestämistä, lupamenettelyä ja valvontaa kyseisellä alueella, ja ovatko ne osoittaneet toimineensa riittävän huolellisesti ja tehokkaasti lopettaakseen jät-

teiden varastoinnin San Roccon laaksossa sijaitsevalle laittomalle kaatopaikalle, kysymys liittyy sisällöllisesti muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklan rikkomista koskevaan väitteeseen, jota tarkastellaan tämän tuomion 105 kohdassa ja sitä seuraavissa kohdissa.

99 Ei siten ole aiheellista lausua toisesta väitteestä, joka koskee muutetun direktiivin 75/442/ETY 6 artiklan rikkomista.

*Kolmas väite*

100 Kolmanneksi komissio väittää, että toimivaltaiset viranomaiset ovat muutetun direktiivin 75/442/ETY 13 artiklan vastaisesti jättäneet täyttämättä velvollisuutensa valvoa yrityksiä, jotka huolehtivat jätteen kuljetuksesta, keräyksestä, varastoinnista tai sijoittamisesta sekä yrityksiä, jotka keräävät tai kuljettavat jätteen toisen puolesta.

101 Italian hallitus arvioi, että väite on perusteeton erityisesti siitä syystä, että muutetun direktiivin 13 artiklassa säädetään jätehuollon eri vaiheiden toteuttamiseen valtuutettujen toimijoiden valvonnasta. Komissio ei sen mukaan ole esittänyt näyttöä siitä, että laitonta kaatopaikkaa olisivat käyttäneet tällaisen valvonnan alaiset toimijat.

102 Tältä osin on syytä huomauttaa, että muutetun direktiivin 75/442/ETY 13 artiklan mukaan toimivaltaisten viranomaisten on tehtävä määräajoin

asianmukaiset tarkastukset laitoksissa tai yrityksissä, jotka suorittavat direktiivin 9—12 artiklassa tarkoitettuja toimia.

103 Vastauskirjelmässään komissio myöntää, ettei se "kykene osoittamaan nimenomaisesti, että laitonta kaatopaikkaa käyttäneitä yksittäisiä henkilöitä olisi pitänyt valvoa kyseisen säännöksen nojalla. On kuitenkin vaikea uskoa, etteivät jätteet olisi edes osittain peräisin tällaisilta henkilöiltä".

104 Koska ei ole esitetty riittävää näyttöä siitä, että laittomalle kaatopaikalle viedyt jätteet ovat peräisin yrityksistä, joita toimivaltaiset viranomaiset valvovat muutetun direktiivin 75/442/ETY 6 artiklan mukaisesti, on syytä hylätä väite, joka koskee muutetun direktiivin 75/442/ETY 13 artiklan rikkomista.

*Neljäs väite*

105 Neljännen väitteensä yhteydessä komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, että Italian tasavalta ei ole noudattanut muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan mukaista velvoitettaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että San Roccon uomassa sijaitsevan, aiemmin laittomana kaatopaikkana käytetyn tuffikivilouhoksen haltija antaa jätteet yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai yrityksen käsiteltäviksi.

106 Komissio toteaa, että vaikka laitonta kaatopaikkaa ei ilmeisesti enää käytetä, ei ole selvyyttä siitä, ovatko Italian viranomaiset toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet pakottaakseen louhoksen haltijan antamaan jätteet yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai yrityksen käsiteltäviksi. Italian tasavalta ei siten komission

mukaan ole noudattanut muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklan ensimmäisessä luetelmakohdassa säädettyjä velvollisuuksia.

107 Italian hallituksen mukaan neljäs väite ei ole perusteltu. Sen mukaan louhoksen käyttäminen kaatopaikkana ei merkitse sitä, että Italian tasavalta olisi rikkonut kyseistä säännöstä, vaan pikemminkin sitä, että asiaa koskevia Italian säännöksiä on rikottu. Italian viranomaiset ovat sen mukaan toteuttaneet tarvittavat toimenpiteet väärinkäytösten lopettamiseksi asettamalla kaatopaikan käyttökieltoon.

108 Tältä osin riittää, kun todetaan, että laittoman kaatopaikan pitäjästä tulee jätteitä vastaanotettuaan näiden jätteiden haltija. Muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklassa Italian tasavallalle asetetaan velvollisuus toteuttaa kaatopaikanpitäjää kohtaan tarvittavat toimenpiteet, jotta jätteet annetaan yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai jätehuoltoyrityksen käsiteltäviksi, jollei kyseinen kaatopaikanpitäjä kykene itse huolehtimaan jätteistä hyödyntämällä tai hävittämällä ne.

109 Kun Italian hallitus on tyytynyt pelkästään määräämään laittoman kaatopaikan käyttökieltoon ja aloittamaan rikosoikeudenkäynnin kaatopaikanpitäjää vastaan, se ei ole täyttänyt muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklassa sille asetettua erityistä velvollisuutta.

110 Komission neljäs väite, joka koskee muutetun direktiivin 75/442/ETY 8 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan rikkomista, on siten perusteltu.

111 On aiheellista todeta, että Italian tasavalta ei ole noudattanut muutetun direktiivin 75/442/ETY 4 artiklan ensimmäisen kohdan ja 8 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole toteuttanut tarvittavia

toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen päästetyistä jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta, ja huolehtiakseen siitä, että San Roccon uomassa sijaitsevan, aiemmin laittomana kaatopaikkana käytetyn tuffikivilouhoksen haltija antaa jätteet yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai jätehuoltoyrityksen käsiteltäviksi.

## Oikeudenkäyntikulut

112 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut, että Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, ja koska tämä on suurimmaksi osaksi hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) **Italian tasavalta ei ole noudattanut jätteistä 15 päivänä heinäkuuta 1975 annetun neuvoston direktiivin 75/442/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna 18.3.1991 annetulla direktiivillä 91/156/ETY, 4 artiklan ensimmäisen kohdan ja 8 artiklan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisia velvoitteitaan,**

**koska se ei ole toteuttanut tarvittavia toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että San Roccon laaksossa virtaavaan veteen päästetyistä jätteistä huolehditaan ihmisten terveyttä vaarantamatta ja ympäristöä vahingoittamatta, ja huolehtiakseen siitä, että San Roccon uomassa sijaitsevan, aiemmin laittomana kaatopaikkana käytetyn tuffikivilouhoksen haltija antaa jätteet yksityisen tai julkisen jätteenkerääjän tai jätehuoltoyrityksen käsiteltäviksi.**

2) **Kanne hylätään muilta osin.**

3) **Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.**

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida

Edward Schintgen Kapteyn Puissochet

Hirsch Jann Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 9 päivänä marraskuuta 1999.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti